

MODELAREA PARAMETRILOR MECANISMULUI DE FUNCȚIONARE A SECTORULUI AGRAR AL REPUBLICII MOLDOVA

A. Stratan

Universitatea Agrară de Stat din Moldova

INTRODUCERE

În condițiile tranziției către economia de piață reglementarea de stat capătă o importanță de stabilizare deosebită, trecând la un nivel calitativ nou. Dezvoltarea economiei naționale în anii '80 a ridicat destul de drastic problema necesității tranziției de la sistemul dur al administrării centralizate și planificării economiei spre un nou sistem de gospodărire, bazat pe diversitatea formelor de proprietate, relații de piață, concurență reglată parțial de stat. Urgența acestui proces a devenit evidentă la sfârșitul anilor '80 începutul anilor '90. Inițial estimarea direcțiilor de dezvoltare era dominată de părerea orientării doar spre relațiile de piață libere. Însă, practica primilor ani ai reformelor denotă, că în condițiile nivelului actual de dezvoltare a forțelor și relațiilor de producție, reglementarea de stat devine indispensabilă.

1. PREMISELE REGLEMENTĂRII DE STAT ÎN AGRICULTURĂ

Dinamismul și permanenta necesitate de *perfecționare a mecanismului de funcționare a economiei* își găsesc resortul cel mai profund și decisiv în factorii interni, obiectivi și subiectivi în fiecare țară în parte. Având ca sens utilizarea cu maximă eficacitate a resurselor umane, naturale și financiare, în vederea asigurării creșterii bunăstării tuturor membrilor societății date și dezvoltării depline a personalității lor, mecanismul de funcționare a economiei trebuie să-și înnoiască modalitățile concrete de desfășurare și mișcare ori de câte ori acestea nu mai sînt suficient de coresponzătoare realizării scopului obiectiv de dezvoltare economică.

Regulatorul de bază al relațiilor între stat și producătorii agricoli în condițiile noi sunt legăturile economice între participanții pieței, deoarece numai prin mecanismul acestor relații se separă, fixează și se distribuie veniturile între toți subiecții pieței, la fel se realizează măsurile de protecție socială a consumatorilor și se înfăptuiește politica protecționistă a statului de apărare a interesului producătorului agricol autohton. Mecanismul

relațiilor economice în structurile de piață se evidențiază și funcționează datorită utilizării prețurilor, introducerii mecanismului recuperării consumurilor și dotațiilor, folosirii diverselor forme și metode de calcul și distribuire a veniturilor și beneficiului, obținut la diferite etape a mișcării producției de la producător la consumator. Reglementarea de stat a sectorului agrar include optimizarea parametrilor activității de producție și corelarea intereselor economice a partenerilor, la fel mecanismul de realizare a programului de dezvoltare.

Analiza particularităților economico-sociale a tranziției către economia de piață a Republicii Moldova, ce se exprimă prin nivelul înalt al deformării economiei sectorului agrar, menținerea stereotipului creat de gândire și comportare, formează scopurile reglementării producției agricole la etapa actuală: stimularea majorării volumului de producție și comercializării producției produse, ridicarea calității ei; stimularea reducerii costurilor de producere (păstrare, prelucrare și desfacere); restructurarea formelor relațiilor economice și a celor de gospodărire; stimularea direcțiilor și formelor de sporire a eficienței producției; crearea unui mecanism efectiv de distribuire a preferințelor în sectorul agrar; stimularea protejării intereselor sociale așa ca păstrarea și îmbunătățirea mediului ambiant, resurselor naturale, construcția drumurilor și altele.

Soluționarea științifică a acestor probleme e posibilă în baza metodelor sistematice, care îmbină transformarea calitativă a relațiilor de producție și mărirea lor cantitativă. În ultimii ani starea economico-financiară a întreprinderilor din sectorul agrar continuă să se înrăutățească. În perioada 1993-2001 se observă scăderea rentabilității tipurilor principale ale producției agricole, datorită creșterii continue a consumurilor de producție concomitent cu majorarea întârziată a prețurilor acestor producții. În medie, nivelul rentabilității producției agricole vegetale, comercializate de întreprinderile agricole, a constituit 19,5 la sută în a.2001 față de 77,0 la sută în a.1993, iar nivelul rentabilității producției animale a diminuat cu ritmuri și mai mari: -31,9 în a.2001 comparativ cu 36,5 la sută în a.1993. Ponderele întreprinderilor care au activat cu pierderi a atins 59 la sută din totalul întreprinderilor

în perioada anilor 1999-2002. În așa condiții, întreprinderile agricole nu pot ieși din situația creată fără susținere din partea statului.

Disparitatea prețurilor a devenit acută și este una din principalele cauze ale stării de criză actuale în sector, determinând ritmurile și condițiile procesului de reproducție. Menținerea parității prețurilor pentru producția agricolă fiind foarte anevoioasă, nu se poate baza **doar pe mecanismele pieței** acest fapt fiind dificil, uneori chiar imposibil. Astfel, considerăm că, la etapa actuală, în Republica Moldova, de altfel ca și în majoritatea țărilor dezvoltate ale lumii acest scop trebuie să se atingă prin intermediul unui **mecanism complex**, ce îmbină metodele pieței (inclusiv și comerțul la bursă) cu programele de stat.

Susținerea agriculturii reprezintă unul din aspectele de bază ale dezvoltării sectorului în cauză și este un fenomen general în majoritatea țărilor lumii (în Uniunea Europeană, de exemplu, aici merg cele mai multe subvenții din bugetul comun). Programele de susținere în agricultură reflectă întotdeauna situația financiară, bugetară și politică din țara dată.

Considerăm, că la moment sistemul de subvenționare în Republica Moldova necesită a fi revizuit și perfecționat, și considerăm că cel mai adecvat **mod de subvenționare a agriculturii** ar trebui să aibă la bază, nu suprafața de teren lucrat (practică utilizată până nu demult), dar **volumul producției desfăcute**. Acest fapt este argumentat de următoarele:

a) statul, în așa mod, ar crea o pârghie importantă de stimulare a sporirii volumului producției produse – un volum mai mare, ar presupune și o subvenție corespunzătoare. În cazul reducerii volumului producției agricole (ca rezultat al lipsei cointeresării producătorilor, sub impactul multitudinii factorilor deja cunoscuți) s-ar reduce și veniturile la bugetul statului, contrar scopului inițial – sporirea veniturilor bugetului, pentru a putea accelera progresul economic și social;

b) alocând subvenții la volumul producției și diversificându-le în funcție de producția produsă, producătorii agricoli pot dezvolta *ramuri concrete (strategic necesare țării)*. De exemplu, alocând subvenții la producție de sfeclă de zahăr, va fi stimulată dezvoltarea întregii subramuri sfeclă de zahăr – zahăr.

2. MODELAREA MECANISMULUI REGLEMENTĂRII DE STAT

În condițiile proprietății private și a unei piețe libere concurența devine forța motrice a economiei. Pentru Republica Moldova – țară cu economia în tranziție – adoptarea unei legislații antimonopol puternice și a măsurilor eficiente pentru realizarea ei este un pas firesc și necesar, care asigură eficacitatea eforturilor în toate sferile de constituire a noului model de viață social-economică. Pe de altă parte, protecția consecventă a concurenței în interiorul țării este un stimulent important în vederea creării priorităților de concurență ale economiei naționale în ansamblu. Aceasta, la moment, este cea mai imperioasă sarcină, dat fiind că anume necompetitivitatea devenise până acum factorul decisiv ce determina descreșterea producției în condițiile liberalizării comerțului exterior.

Promovarea politicii antimonopol la nivel de stat, crearea condițiilor pentru formarea relațiilor de piață bazate pe concurență trebuie să se realizeze pe următoarele direcții:

- protecția drepturilor și intereselor consumatorilor, acordarea sprijinului în vederea formării în economie a structurilor paralele și de producție cu diferite forme de proprietate, orientate spre producerea de mărfuri de calitate superioară, competitive pe piața internă și externă;
- crearea sistemului normativ-juridic și organizațional de control și reglementare a subiecților monopolurilor;
- înlăturarea barierelor economice și administrative ce rețin deplasarea liberă a mărfurilor, a capitalurilor, a serviciilor pe piețele respective ale republicii;
- soluționarea în complex a problemelor demonopolizării în concordanță cu interesele sociale, ramurale și regionale, luându-se în considerație și consecințele acestor măsuri;
- controlul respectării legislației antimonopol.

Menționăm în contextul dat că politica fiscal-bugetară, comercială și cea investițională, precum și politica monetar-bancară urmează să stimuleze restructurarea în continuare a industriei prelucrătoare ca aceasta să devină un partener dorit al agriculturii, totodată ca aceste politici să asigure condițiile necesare pentru formarea capitalului circulant și a celui investițional în favoarea acestor ramuri prioritare. Stimularea cu prioritate maximă a investițiilor efectuate de către agricultori și de către prelucrători în primul rând în agricultură și, în al doilea rând, în industria prelucrătoare se va referi în exclusivitate la

investiții în echipamente și tehnologii, în dezvoltarea cadrului instituțional și a resurselor umane (profesionale).

Ținând cont de limitarea posibilităților financiare ale statului trebuie de definitivat pârghiile utilizate. În perioada de tranziție se modifică mecanismul utilizării resurselor, de formare a prețurilor la materia primă și materiale. Gradul înalt de risc în producția agricolă exprimată în influența substanțială a factorilor naturali acționează nemijlocit atât asupra producerii diferitor tipuri de producție, cât și asupra întregii producții. În aceste condiții deosebit de actuală devine necesitatea efectuării calculului în multe variante întru realizarea mecanismului efectiv de distribuire a preferințelor. Importanța problemelor abordate, cercetarea sistemică a utilizării lor în condiții regionale presupun utilizarea metodelor modelării matematice.

Formularea problemei constă în elaborarea unui mecanism efectiv de distribuire a preferințelor, ținând cont de condițiile climaterico-economice ce contribuie la stabilizarea dezvoltării și crearea posibilităților egale pentru funcționarea efectivă a sectorului agrar.

Alcătuirea modelului economico-matematic (MEM) de distribuire a preferințelor include: optimizarea structurii de producție; reflectarea procesului de distribuire a producției pe diferite canale; reflectarea condițiilor climaterico-economice și a celor de gospodărire; realizarea principiului acțiunii nemijlocite a dotațiilor asupra eficienței producției în cazul diferitor variante de investiții în fitotehnie (compensarea valorii îngrășămintelor minerale și mijloacelor de protecție a plantelor, micșorarea costului semințelor) și zootehnie (procurarea combifurajelor, plăți de compensație pentru acoperirea diferenței în prețuri în cazul majorării volumului de producție cu aceeași productivitate și în cazul creșterii acesteia).

CONCLUZII

Situația în sectorul agrar necesită revizuirea și corectarea mecanismelor reglării de stat, chemate să accelereze procesul de producție. Analiza condițiilor etapei date permite fundamentarea următoarelor momente conceptuale de bază a sistemului reglării de stat a activității producătorilor agricoli în condițiile tranziției către noile relații de producție: perfecționarea sistemului de formare a prețurilor la producția agricolă, elaborarea sistemului de control și reglare a prețurilor la toate etapele de mișcare a producției către consumator,

crearea mediului informațional pentru dezvoltarea programelor de investiții în agricultură, în special dezvoltarea noilor întreprinderi de prelucrare și realizare a producției; mecanismul de realizare a parametrilor reglării de stat în baza perfecționării relațiilor economice între producătorii agricoli și stat în condițiile adaptării la noile cerințe de gospodărire ale pieței.

Bibliografie

1. **Chircă S.** *Mecanisme de funcționare a economiei, Chișinău, 1997. - pag. 236.*
2. **Guțu I.** *Republica Moldova: economia în tranziție, Ed. Litera, Chișinău, 1998. - pag. 447.*
3. **Stratan A.** *Moldova's agriculture at the end of the century: prospects for European integration// Evoluția economiei Moldovei: oportunitatea integrării europene. Simpozion internațional (28-29 ianuarie 1999), Chișinău, pag. 51, 1999.*
4. **Stratan A.** *Problemy formirovania ekonomiceskogo mehanizma novyh form hoziasstvovania v Moldove. Ekonomiceskie nauki. Naucinye trudy KFAV, vypusk № 63, Simferopol, pag. 208...214, 2000.*
5. **Șirșov I.** *Problemy soveršenstvovania mehanizma hoziasstvovania APK Moldavskoi SSR, Chișinău, Știința, 1984. - pag. 246.*

Recomandat spre publicare: 21.12.2004